

University of Groningen

A story of stories

Wubs, Susanna Dorothea

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2018

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Wubs, S. D. (2018). *A story of stories: The impact of caring for a foster child with a history of sexual abuse on family life*. [Thesis fully internal (DIV), University of Groningen]. Rijksuniversiteit Groningen.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

ADDENDUM

References

Summary

Samenvatting

Dankwoord

List of publications

About the author

REFERENCES

- Alaggia, R. (2004). Many ways of telling: expanding conceptualizations of child sexual abuse disclosure. *Child Abuse & Neglect*, 28, 1213-1227.
- Anderson, G. D. (2016). The continuum of disclosure: exploring factors predicting tentative disclosure of child sexual abuse allegations during forensic interviews and the implications for practice, policy, and future research. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25, 382-402.
- Bacon, H., & Richardson, S. (2001). Attachment theory and child abuse: An overview of the literature for practitioners. *Child Abuse Review*, 10, 377-397.
- Backett-Milburn, K., & Harden, J. (2004). How children and their families construct and negotiate risk, safety and danger. *Childhood*, 11, 429-447.
- Bahn, S., & Weatherill, P. (2013). Qualitative social research: a risky business when it comes to collecting 'sensitive' data. *Qualitative Research*, 13, 19-35.
- Banyard, V. L., Rozelle, D., & Englund, D. W. (2001). Parenting the traumatized child: Attending to the needs of nonoffending caregivers of traumatized children. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 38, 74-87.
- Bazeley, P. (2013). *Qualitative data analysis: Practical strategies*. London: Sage Publications.
- Biehal, N., Cusworth, L., Wade, J., & Clarke, S. (2014). *Keeping children safe: Allegations concerning the abuse or neglect of children in care*. London, England: University of York, NSPCC.
- Blythe, S. L., Halcomb, E. J., Wilkes, L., & Jackson, D. (2012) Perceptions of long-term female foster-carers: I'm not a carer, I'm a mother. *British Journal of Social Work*, 43, 1056-1072.
- Blythe, S. L., Wilkes, L., & Halcomb, E. J. (2014) The foster carer's experience: An integrative review. *Collegian*, 21, 21-32.
- Bowlby J. (1973). Attachment and Loss. Vol. 2, Separation: Anxiety and Anger. Harmondsworth: Penguin.
- Boushel, M. (1994). Keeping safe: Strengthening the protective environment of children in foster care. *Adoption & Fostering*, 18, 33-39.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.
- Brilleslijper-Kater, S. N., & Baartman, H. E. (2000). What do young children know about sex? Research on the sexual knowledge of children between the ages of 2 and 6 years. *Child Abuse Review*, 9, 166-182.
- Broady, T. R., Stoyles, G. J., McMullan, K., Caputi, P., & Crittenden, N. (2010) The experiment of foster care. *Journal of Child and Family Studies*, 19, 559-571.
- Brown, J., & Calder, P. (1999). Concept-mapping the challenges faced by foster parents. *Children and Youth Services Review*, 21, 481-495.
- Bruner, J. (2004). Life as narrative. *Social Research*, 71, 691-710.
- Caetano, A. (2015). Personal reflexivity and biography: methodological challenges and strategies. *International Journal of Social Research Methodology*, 18, 227-242.

ADDENDUM

- Cairns, K. (2002). *Attachment, trauma and resilience: Therapeutic caring for children*. London: British Association for Adoption & Fostering.
- Coles, J., & Mudaly, N. (2010). Staying safe: Strategies for qualitative child abuse researchers. *Child Abuse Review*, 19, 56-69.
- Connolly, K., & Reilly, R. C. (2007). Emergent Issues When Researching Trauma A Confessional Tale. *Qualitative Inquiry*, 13, 522-540.
- Cook, A., Spinazolla, J., Ford, J., Lanktree, C., Blaustein, M., Cloitre, M., DeRosa, R., Hubbard, R., Kagan, R., Liautaud, J., Mallah, K., Olafson, E., & van der Kolk, B. (2005). Complex trauma in children and adolescents. *Psychiatric Annals*, 35, 390- 398.
- Corbin, J., & Morse, J. M. (2003). The unstructured interactive interview: Issues of reciprocity and risks when dealing with sensitive topics. *Qualitative Inquiry*, 9, 335-354.
- Dickson-Swift, V., James, E.L, Kippen, S., and Liamputtong, P. (2007). Doing sensitive research: what challenges do qualitative researchers face? *Qualitative Research*, 7, 327-353.
- Dickson-Swift, V., James, E. L., Kippen, S., & Liamputtong, P. (2008). Risk to researchers in qualitative research on sensitive topics: Issues and strategies. *Qualitative Health Research*, 18, 133-144.
- Dickson-Swift, V., James, E. L., Kippen, S., & Liamputtong, P. (2009). Researching sensitive topics: Qualitative research as emotion work. *Qualitative Research*, 9, 61-79.
- Dong, M., Anda, R. F., Dube, S. R., Giles, W. H., & Felitti, V. J. (2003). The relationship of exposure to childhood sexual abuse to other forms of abuse, neglect, and household dysfunction during childhood. *Child Abuse and Neglect*, 27, 625-639.
- Dovran, A., Winje, D., Arefjord, K., & B.S.M. Haugland (2012). Traumatic events and posttraumatic reactions among children and adolescents in out-of-home placement: A 25-year systematic literature review. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 5, 16-32.
- Dubner, A.E., & Motta, R.W. (1999). Sexually and physically abused foster care children and posttraumatic stress disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67, 367-373.
- Elliot, M. (1994) *Female Sexual abuse of children*. New York: The Guilford Press.
- Erich, S., & Leung, P. (2002). The impact of previous type of abuse and sibling adoption upon adoptive families. *Child Abuse & Neglect*, 26, 1045–1058.
- Etherington, K. (1997) Maternal Sexual Abuse of Males. *Child Abuse Review*, 6, 107-117.
- Etherington, K. (2007). Ethical research in reflexive relationships. *Qualitative inquiry*, 13, 599-616.
- Euser, S., Alink, L. R., Tharner, A., van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2013). The prevalence of child sexual abuse in out-of-home care: A comparison between abuse in residential and in foster care. *Child maltreatment*, 18, 221-231.
- Farmer, E., Lipscombe, J., & Moyers, S. (2005). Foster carer strain and its impact on parenting and placement outcomes for adolescents. *The British Journal of Social Work*, 35, 237-253.
- Farmer, E., & Pollock, S. (1999). Mix and match: Planning to keep looked after children safe. *Child Abuse Review*, 8, 377-391.

- Farmer, E., & Pollock, S. (2003). Managing sexually abused and/or abusing children in substitute care. *Child & Family Social Work, 8*, 101-112.
- Finkelhor, D., & Browne, A. (1985). The traumatic impact of child sexual abuse: a conceptualization. *American Journal of orthopsychiatry, 55*, 530-541.
- Flåm, A. M., & Haugstvedt, E. (2013). Test balloons? Small signs of big events: A qualitative study on circumstances facilitating adults' awareness of children's first signs of sexual abuse. *Child Abuse & Neglect, 37*, 633-642.
- Flick, U. (1997). *The episodic interview*. Papers in Social Research Methods, Qualitative Series. London, London School of Economics and Political Science: Methodology Institute.
- Flick, U. (2000). Episodic Interviewing. In Bauer M and Gaskell G (eds) *Qualitative Researching with Text, Image and Sound – A Handbook*. London: Sage. pp. 75–92.
- Flick, U. (2009). *An introduction to qualitative research* (Fourth edition). London: Sage Publications.
- Finlay, L. (2002). "Outing" the researcher: The provenance, process, and practice of reflexivity. *Qualitative Health Research, 12*, 531-545.
- Fontes, L. A., & Plummer, C. (2010). Cultural issues in disclosures of child sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse, 19*, 491-518.
- Friedrich, W. N. (1998). Behavioral manifestations of child sexual abuse. *Child Abuse & Neglect, 22*, 523-531.
- Geiger, J. M., Piel, M. H., Lietz, C. A., & Julien-Chinn, F. J. (2016). Empathy as an essential foundation to successful foster parenting. *Journal of Child and Family Studies, 25*, 3771-3779.
- Gilligan, R. (2000). Men as foster carers: a neglected resource? *Adoption & Fostering, 24*, 63-69.
- Goodman-Brown, T. B., Edelstein, R. S., Goodman, G. S., Jones, D. P., & Gordon, D. S. (2003). Why children tell: A model of children's disclosure of sexual abuse. *Child Abuse & Neglect, 27*, 525-540.
- Greeson, J.K.P., Briggs, E.C., Kisiel, C.L., Layne, C.M., Ake III, G.S., Ko, S.J., Gerrity, E.T., Steinberg, A.M., Howard, M.L., Pynoos, R.S., & Fairbank, J.A. (2012). Complex trauma and mental health in children and adolescents placed in foster care: Findings from the National Child Traumatic Stress Network. *Child Welfare, 90*, 91-108.
- Gries, L. T., Goh, D. S., Andrews, M. B., Gilbert, J., Praver, F., & Stelzer, D. N. (2000). Positive reaction to disclosure and recovery from child sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse, 9*, 29-51.
- Grietens, H. (2012). *Seksueel misbruik van kinderen in pleegzorg. Rapport bij deelonderzoek 4: Aard en omvang van seksueel misbruik in de pleegzorg en de reactie op signalen (periode 1945-2007)*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen (in opdracht van Commissie-Samson).
- Grietens, H., Van Oijen, S., & ter Huizen, M. (2012). Stressvolle levensgebeurtenissen en traumasymptomen bij pleegkinderen: Een verkennend onderzoek in Noord- Nederland. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk, 51*, 16-27.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1989). *Fourth generation evaluation*. London: Sage.
- Guba, E.G., & Lincoln, Y.S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 105-117). London: Sage.

ADDENDUM

- Guillemin, M., & Gillam, L. (2004). Ethics, reflexivity, and “ethically important moments” in research. *Qualitative Inquiry*, 10, 261-280.
- Hall, D.K., Mathews, F., & J. Pearce. (2002). Sexual behavior problems in sexually abused children: a preliminary typology. *Child Abuse & Neglect*, 26, 289–312.
- Hannah, B., & Woolgar, M. (2018). Secondary Trauma and Compassion fatigue in foster carers. *Clinical child psychology and psychiatry*, 1-15.
- Hardwick, L. (2005). Fostering children with sexualised behaviour. *Adoption & fostering*, 29, 33-43.
- Hershkowitz, I., Lanes, O., & Lamb, M. E. (2007). Exploring the disclosure of child sexual abuse with alleged victims and their parents. *Child Abuse & Neglect*, 31, 111-123.
- Heslop, P. (2016). How I care: foster fathers recount their experiences of caring for children. *Adoption & Fostering*, 40, 36-48.
- Heslop, P., A. (2014) *Fathers Who Foster: Exploring Gendered Narratives from Foster- Fathers*, Durham theses, Durham University. Available at Durham E-Theses Online: <http://etheses.dur.ac.uk/10951/>
- Holland, S., Williams, A., & Forrester, D. (2014). Navigating ethical moments when researching substance misuse with parents and their children. *Qualitative Research*, 14, 411-427.
- Hornor, G. (2004). Sexual behavior in children: Normal or not? *Journal of Pediatric Health Care*, 18, 57-64.
- Hornor, G. (2010). Child sexual abuse: Consequences and implications. *Journal of Pediatric Health Care*, 24, 358-364.
- Howe, D., & Fearnley, S. (2003). Disorders of attachment in adopted and fostered children: Recognition and treatment. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 8, 369-387.
- Hydén, M. (2013). Narrating sensitive topics. In Andrews, M., Squire, C. & Tamboukou, M. (Eds), *Doing narrative research* (pp. 223-239). London: Sage Publications.
- Inch, L. J. (1999) Aspects of foster fathering. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 16, 393-412.
- Jackson, S., Newall, E., & Backett-Milburn, K. (2015). Children’s narratives of sexual abuse. *Child & Family Social Work*, 20, 322-332.
- James, S. (2004). Why do foster care placements disrupt? An investigation of reasons for placement change in foster care. *Social service review*, 78, 601-627.
- Janoff-Bulman, R. (1992). *Shattered Assumptions: Towards a New Psychology of Trauma*. New York: Free Press.
- Jensen, T. K. (2005). The interpretation of signs of child sexual abuse. *Culture & Psychology*, 11, 469-498. doi: : 10.1177/1354067X05058588
- Jensen, T. K., Gulbrandsen, W., Mossige, S., Reichelt, S., & Tjersland, O. A. (2005). Reporting possible sexual abuse: A qualitative study on children’s perspectives and the context for disclosure. *Child Abuse & Neglect*, 29, 1395-1413.
- Johnson, L. E., & Benight, C. C. (2003). Effects of trauma-focused research on recent domestic violence survivors. *Journal of Traumatic Stress*, 16, 567-571.

- Josselson, R. (2007). The ethical attitude in narrative research. Principles and practicalities. In: Clandinin DJ (ed.) *Handbook of narrative inquiry*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, pp 537-563.
- Julien-Chinn, F. J., Cotter, K. L., Piel, M. H., Geiger, J. M., & Lietz, C. A. (2017). Examining risk, strengths, and functioning of foster families: Implications for strengths-based practice. *Journal of Family Social Work, 20*, 306-321.
- Kaiser, K. (2009). Protecting respondent confidentiality in qualitative research. *Qualitative Health Research, 19*, 1632-1641.
- Katz, C., Hershkowitz, I., Malloy, L. C., Lamb, M. E., Atabaki, A., & Spindler, S. (2012). Non-verbal behavior of children who disclose or do not disclose child abuse in investigative interviews. *Child Abuse & Neglect, 36*, 12-20.
- Kaur, R. (2015). *Milk and honey*. Kansas: Andrews McMeel Publishing
- Kia-Keating, M., Grossman, F. K., Sorsoli, L., & Epstein, M. (2005). Containing and Resisting Masculinity: Narratives of Renegotiation Among Resilient Male Survivors of Childhood Sexual Abuse. *Psychology of Men & Masculinity, 6*, 169.
- Kia-Keating, M., Sorsoli, L., & Grossman, F. K. (2010). Relational challenges and recovery processes in male survivors of childhood sexual abuse. *Journal of Interpersonal Violence, 25*, 666-683.
- Kempe, C.H. (1977). Sexual abuse, another hidden pediatric problem: The 1977 C. Anderson Aldrich lecture. *Pediatrics, 62*, 382-390.
- Kelly, W., & Salmon, K. (2014). Helping foster parents understand the foster child's perspective: A relational learning framework for foster care. *Clinical child psychology and psychiatry, 19*, 535-547.
- Kirton, D. (2007) Step forward? Step back? The professionalisation of fostering. *Social Work & Social Sciences Review, 13*, 6-24.
- Knorth, E. J., & Ruijsenaars, A. J. J. M. (2018). Vijftig jaar Orthopedagogiek Groningen: Magst mie leuven of nait. *Orthopedagogiek: Onderzoek en Praktijk, 57*, 54-62.
- Lalor, J. G., Begley, C. M., & Devane, D. (2006). Exploring painful experiences: impact of emotional narratives on members of a qualitative research team. *Journal of Advanced Nursing, 56*, 607-616.
- Leach, C., Powell, M. B., Sharman, S. J., & Anglim, J. (2017). The Relationship Between Children's Age and Disclosures of Sexual Abuse During Forensic Interviews. *Child maltreatment, 22*, 79-88.
- Lietz, C. A., Julien-Chinn, F. J., Geiger, J. M., & Hayes Piel, M. (2016). Cultivating resilience in families who foster: Understanding how families cope and adapt over time. *Family process, 55*, 660-672.
- Lisak, D. (1994). The psychological impact of sexual abuse: Content analysis of interviews with male survivors. *Journal of traumatic stress, 7*, 525-548.
- Lowenstein, L. F. (2011). The complexity of investigating possible sexual abuse of a child. *The American Journal of Family Therapy, 39*, 292-298.
- Macaskill, C. (1991). *Adopting of fostering a sexually abused child*. London: B.T.Batsford Ltd.
- Marriott, C., Hamilton-Giachritsis, C., & Harrop, C. (2014). Factors promoting resilience following childhood sexual abuse: A structured, narrative review of the literature. *Child Abuse Review, 23*, 17-34.

ADDENDUM

- Martin, G. (1993). Foster care: The protection and training of carers' children. *Child Abuse Review*, 2, 15-22.
- Masson, H., Hackett, S., Phillips, J., & Balfe, M. (2014). Looking back on the long-term fostering and adoption of children with harmful sexual behaviours: Carers' reflections on their experiences. *The British Journal of Social Work*, 44, 2200-2217.
- Mauthner, M. (2000). Snippets and silences: Ethics and reflexivity in narratives of sistering. *International Journal of Social Research Methodology*, 3, 287-306.
- McElvaney, R. (2015). Disclosure of child sexual abuse: delays, non-disclosure and partial disclosure. What the research tells us and implications for practice. *Child Abuse Review*, 24, 159-169.
- McElvaney, R., Greene, S. & Hogan, D. (2012). Containing the secret of child sexual abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 27, 1155 – 1175.
- McElvaney, R., Greene, S., & Hogan, D. (2014). To tell or not to tell? Factors influencing young people's informal disclosures of child sexual abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 29, 928-947.
- McFadden, E. J. (1989). Chapter 7: The sexually abused child in specialized foster care. *Child & Youth Services*, 12, 91-106.
- McLain, K. (2008). *The impact of burnout, compassion fatigue, and compassion satisfaction on foster parenting*. State University of New York at Buffalo: ProQuest Dissertations Publishing.
- McLeod, D. (2015) Female Offenders in Child Sexual Abuse Cases: A National Picture. *Journal of Child Sexual Abuse*, 24, 97-114.
- Minty, B., & Bray, S. (2001). Allegations against foster carers: an indepth study. *Child Abuse Review*, 10, 336-350. doi: 10.1002/car.700
- Mossige, S., Jensen, T. K., Gulbrandsen, W., Reichelt, S., & Tjersland, O. A. (2005). Children's narratives of sexual abuse: What characterizes them and how do they contribute to meaning-making? *Narrative Inquiry*, 15, 377-404. doi: 10.1075/ni.15.2.09mos
- Nalavany, B.A & Ryan, S.D. (2008). Childhood Sexual Abuse and the Impact on Postadoptive Child and Family Functioning: A Systematic Synthesis of the Research Literature. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 1, 119-134.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016). *Ontucht voor de rechter. Deel 1: De zaken*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2018). *Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- National Rapporteur on Trafficking in Human Beings (2014). *On solid ground. Tackling sexual violence against children in the Netherlands*. The Hague: National Rapporteur.
- Newstone, S. (2000) Male Foster Carers: What Do We Mean by 'Role Models'? *Adoption & Fostering*, 24, 36-47.
- Nutt, L. M. (2002). *Foster carers' perspectives: the dilemmas of loving the bureaucratized child*. PhD thesis. Oxford Brookes University.

- Octoman, O., McLean, S., & Sleep, J. (2014). Children in foster care: What behaviours do carers find challenging? *Clinical Psychologist*, 18, 10-2.
- Olafson, E. (2011). Child sexual abuse: Demography, impact, and interventions. *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 4, 8-21.
- Oijen, S. V. (2010). Resultaat van pleegzorgplaatsingen: een onderzoek naar breakdown en de ontwikkeling van adolescente pleegkinderen bij langdurige pleegzorgplaatsingen Groningen: s.n.
- Paine, M. L., & Hansen, D. J. (2002). Factors influencing children to self-disclose sexual abuse. *Clinical Psychology Review*, 22, 271-295. doi: 10.1016/S0272-7358(01)00091-5
- Part, D. (1993). Fostering as seen by the carers' children. *Adoption & Fostering*, 17, 26-31.
- Payrató, L. (2009). Non-verbal communication. In Verschueren, J. & Östman, J. (Eds.), *Key notions for pragmatics* (pp. 163- 194). Amsterdam: John Benjamins. Publishing Company.
- Perlesz, A., & Lindsay, J. (2003). Methodological triangulation in researching families: Making sense of dissonant data. *International Journal of Social Research Methodology*, 6, 25-40.
- Peter, T. (2006) Mad, bad, or victim? Making sense of mother–daughter sexual abuse. *Feminist Criminology*, 1, 283-302.
- Phoenix, A. (2013). Analysing narrative contexts. In Andrews, M., Squire, C. & Tamboukou, M. (Eds.), *Doing narrative research* (pp. 72- 87). London: Sage Publications.
- Pickin, L. Brunsdon, V., Hill, R. (2011). Exploring the emotional experiences of foster carers using the photovoice technique. *Adoption & Fostering*, 35, 61-75.
- Pleegzorg Nederland (2017). *Factsheet Pleegzorg 2016*. Utrecht.
- Pollock, S., & Farmer, E. (2001). Substitute care for sexually abused and abusing children. *Adoption & Fostering*, 25, 56-59.
- Putnam, F.W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42, 269-278.
- QSR International. (2015). NVivo10 [Computer software]. Retrieved from www.qsrinternational.com.
- Quiroga, M. G., & Hamilton-Giachritsis, C. (2016). Attachment styles in children living in alternative care: A systematic review of the literature. *Child & youth care forum*, 45, 625-653.
- Rager, K. B. (2005). Self-care and the qualitative researcher: When collecting data can break your heart. *Educational Researcher*, 34, 23-27.
- Reitsema, A. M., & Grietens, H. (2015). Is anybody listening? The literature on the dialogical process of child sexual abuse disclosure reviewed. *Trauma, Violence, & Abuse*, 17, 330-340.
- Riessman, C. K., & Quinney, L. (2005). Narrative in social work: a critical review. *Qualitative Social Work*, 4, 391-412.
- Riessman, C.K. & Speedy, J. (2006). Narrative inquiry in the psychotherapy professions. In Clandinin, D. J. (Ed.), *Handbook of narrative inquiry: Mapping a methodology* (pp. 426- 456). London: Sage Publications.

ADDENDUM

- Ribbens McCarthy, J., Holland, J., & Gillies, V. (2003). Multiple perspectives on the 'family' lives of young people: methodological and theoretical issues in case study research. *International Journal of Social Research Methodology*, 6, 1-23.
- Ronai, C. R. (1995). Multiple reflections of child sexual abuse. An Argument for a Layered Account. *Journal of Contemporary Ethnography*, 23, 395-426.
- Salmon, P., & Riessman, C.K. . (2013). Looking back on narrative research. In Andrews, M., Squire, C. & Tamboukou, M. (Eds.), *Doing narrative research* (pp. 197-204). London: Sage Publications.
- Samrai, A., Beinart, H. A., & Harper, P. (2011). Exploring foster carer perceptions and experiences of placements and placement support. *Adoption & Fostering*, 35, 38-49.
- Sands, R. G., & Roer-Strier, D. (2006). Using data triangulation of mother and daughter interviews to enhance research about families. *Qualitative Social Work*, 5, 237-260.
- Schofield, G., Beek, M., Ward, E., & Biggart, L. (2013) Professional foster carer and committed parent: role conflict and role enrichment at the interface between work and family in long-term foster care. *Child & Family Social Work*, 18, 46-56.
- Serbinski, S. (2017). Growing up with foster siblings: Exploring the impacts of fostering on the children of foster parents. *Qualitative Social Work*, 16, 131-149.
- Smaling, A. (2010). Constructivisme in soorten. *Kwalon*, 43, 20-40.
- Sorensen, T., & Snow, B. (1991). How children tell: the process of disclosure in child sexual abuse. *Child Welfare: Journal of Policy, Practice, and Program*. 70, 3-15.
- Southerland, D. G., Mustillo, S. A., Farmer, E. M., Stambaugh, L. F., & Murray, M. (2009). What's the relationship got to do with it? Understanding the therapeutic relationship in therapeutic foster care. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 26, 49-63.
- Spears, W., & Cross, M. (2003). How do 'Children Who Foster' Perceive Fostering? *Adoption & Fostering*, 27, 38-45.
- Staller, K. M., & Nelson-Gardell, D. (2005). "A burden in your heart": Lessons of disclosure from female preadolescent and adolescent survivors of sexual abuse. *Child abuse & neglect*, 29, 1415-1432. doi:10.1016/j.chiabu.2005.06.007
- Steenbakkens, A., van der Steen, S., & Grietens, H. (2016). 'To talk or not to talk?': Foster youth's experiences of sharing stories about their past and being in foster care. *Children and Youth Services Review*, 71, 2-9.
- Steenbakkens, A., Ellingsen, I.T., Van der Steen, S. & Grietens, H. (2018). Psychosocial Needs of Children in Foster Care and the Impact of Sexual Abuse. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 1324 – 1335.
- Steinke, I. (2004). Quality criteria in qualitative research. In Flick, U., von Kardoff, E., & Steinke, I (Eds). *A companion to qualitative research* (pp. 184-190). London: Sage Publications.
- Stoler, L. R. (2002). Researching childhood sexual abuse: Anticipating effects on the researcher. *Feminism & Psychology*, 12, 269-274.
- Strijker, J., & Knorth, E. J. (2009). Factors associated with the adjustment of foster children in the Netherlands. *American Journal of Orthopsychiatry*, 79, 421-429.

- Sulloyay, F. J. (2007). Birth order. In C. Salmon, & T. Shackleford (Eds.), *Evolutionary family psychology* (pp. 162–182). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Sutton, L., & Stack, N. (2012). Hearing quiet voices: Biological children's experiences of fostering. *British Journal of Social Work, 43*, 596-612. doi: 10.1093/bjsw/bcr186
- Tamboukou, M., Andrews, M., Squire, C. (2013). Introduction: What is narrative research? In Andrews, M., Squire, C., & Tamboukou, M. (Eds.). (2013). *Doing narrative research* (pp. 1-26). London: Sage Publications.
- Tarren-Sweeney, M. (2008). Predictors of problematic sexual behavior among children with complex maltreatment histories. *Child Maltreatment, 13*, 182-198.
- Thompson, H., & McPherson, S. (2011). The experience of living with a foster sibling, as described by the birth children of foster carers: A thematic analysis of the literature. *Adoption & Fostering, 35*, 49-60.
- Thompson, H., McPherson, S., & Marsland, L. (2016). 'Am I damaging my own family?': Relational changes between foster carers and their birth children. *Clinical Child Psychology and Psychiatry, 21*, 48-65.
- Toledo, A. van, & Seymour, F. (2016). Caregiver needs following disclosure of child sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse, 25*, 403-414.
- Tracy, S.J. (2010). Qualitative quality: Eight "big-tent" criteria for excellent qualitative research. *Qualitative Inquiry, 16*, 837-851.
- Tsopelas, C., Tsetsou, S., Ntounas, P., & Douzenis, A. (2012) Female perpetrators of sexual abuse of minors: What are the consequences for the victims? *International journal of law and psychiatry, 35*, 305-310.
- Tyler, K. A. (2002). Social and emotional outcomes of childhood sexual abuse: A review of recent research. *Aggression and Violent Behavior, 7*, 567-589.
- Vanderfaellie, J., Van Holen, F., De Maeyer, S., Gypen, L., & Belenger, L. (2016) Support Needs and Satisfaction in Foster Care: Differences Between Foster Mothers and Foster Fathers. *Journal of Child and Family Studies, 25*, 1515-1524.
- Vanderfaellie, J., Van Holen, F., Carlier, E., & Franssen, H. (2018). Breakdown of foster care placements in Flanders: incidence and associated factors. *European child & adolescent psychiatry, 27*, 209-220.
- Vanderfaellie, J., Vanschoonlandt, F., Van Holen, F., De Maeyer, S., & Robberechts, M. (2014). Traumatische gebeurtenissen en traumatische stresssymptomen bij pleegkinderen: een verkennende studie in Vlaanderen. *Kind & Adolescent, 35*, 135- 149.
- Vandiver, D.M. and Walker, J.T. (2002) Female sex offenders: An overview and analysis of 40 cases. *Criminal Justice Review, 27*, 284-300.
- Warin, J., Solomon, Y., & Lewis, C. (2007). Swapping stories: Comparing plots: Triangulating individual narratives within families. *International Journal of Social Research Methodology, 10*, 121-134.
- Warr, D.J. (2004). Stories in the flesh and voices in the head: Reflections on the context and impact of research with disadvantaged populations. *Qualitative Health Research, 14*, 578-587.

ADDENDUM

- Wells, K., Farmer, E. M., Richards, J. T., & Burns, B. J. (2004). The experience of being a treatment foster mother. *Qualitative Social Work*, 3, 117-138.
- Wijkman, M., Bijleveld, C., & Hendriks, J. (2010). Women don't do such things! Characteristics of female sex offenders and offender types. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 22, 135-156. doi:10.1177/1079063210363826
- Wozniak, D. (2001). *They're All My Children: Foster Mothering in America*. New York: New York University Press.
- Yardley, L. (2000). Dilemmas in qualitative health research. *Psychology and health*, 15, 215-228.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Young, T. L., Riggs, M., & Robinson, J. L. (2011). Childhood sexual abuse severity reconsidered: A factor structure of CSA characteristics. *Journal of child sexual abuse*, 20, 373-395.
- Younes, M. N., & Harp, M. (2007). Addressing the impact of foster care on biological children and their families. *Child Welfare*, 86, 21-40.

Summary

The National Rapporteur on Trafficking in Human Beings (2014) estimates that one in three Dutch children suffer a form of sexual violence during childhood. Many victims of sexual abuse are identified among children growing up in foster care. In 2013 the Iris Project started: A narrative study on the expertise, needs, and experiences of families who foster a child with a putative history of sexual abuse prior to placement in foster care. The stories of 11 foster mothers, six foster fathers, 12 biological children, and two foster children were collected. This dissertation centers foster families members' narratives on their experiences, needs, and expertise of fostering a victim of sexual abuse, as well as the process of collecting these narratives. In addition, a case file study on self-disclosure of sexual abuse by foster children is presented. Unlike prior studies, this dissertation reviews the impact of a foster child's putative experience with sexual abuse on the intrapersonal and interpersonal level, as well as the level of the family as a system.

Chapter one and two provide a brief theoretical and methodological framework of key aspects of this dissertation. Suffering sexual abuse by a trusted person on which the child depends, can have a very negative impact, as these experiences cause distortions in children's orientation to the world, the people surrounding them, and themselves. Child sexual abuse can impair a child's cognitive and behavioral development and result in several internalizing and externalizing problems, as well as health issues. As a child's view is dramatically shaped and altered by traumatic experiences with sexual abuse, it is important to consider how a child relies on this knowledge to interpret everyday life in the foster family. Parenting a foster or adoptive child with a history of sexual abuse has an impact on family life as a system.

In Project Iris a narrative approach was adopted, as foster families' life stories are the main source of information. A constructivist's standpoint was adopted, as we consider reality an individual's construct. Furthermore, as working from the field of social pedagogy, we believe a persons' reality is a result of transactions among an individual and his or her surroundings. Thus, we strived to understand the impact of a history of sexual abuse on individual family members, as well as on the family as a system of interrelated persons. In this process of comparing and contrasting the family members' narratives, the important role of the researchers is emphasized, as their unique bird eye perspective on data, and the interpretation of the dis-/agreement among family members, enables them to come to detailed understandings.

Chapter three highlights the continuous reflection on challenges in relationships between the researcher, participants, and the familial system to which they belong, that is required when studying the impact of a history of sexual abuse on foster families. As Project Iris roots

ADDENDUM

in constructivism, the researchers were considered full-fledged members in the research process. Additionally, each participant's narrative was considered a co-construction between the researcher and the researched, thus, making it necessary to acknowledge all aspects of the research relationship influencing the overall outcome of the research project. Three types of sensitivity are presented by means of meta-level reflections on fieldwork in Iris. The researchers' narratives suggested researchers 1) to be mindful in shaping the research relationship by providing interviewees the adequate opportunities to narrate, 2) to be sensitive to the contextual embedment of a topic, and 3) to acknowledge their personal contribution to the narrative data.

Chapter four centered the theme of informal self-disclosure of child sexual abuse by foster children. This exploratory study reports on foster children's informal self-disclosures of previously unknown histories of sexual abuse. Data on foster children's self-disclosing expressions and behaviors was collected from 40 case files. All foster care workers in the agency were asked to review their past and present caseload and identify suspected and substantiated cases of sexual abuse in foster children, previous to placement in the current foster family. An inductive thematic analysis of verbatim excerpts containing verbal and behavioral expressions was conducted. The results of this exploratory case file study suggested that children's informal self-disclosure takes different forms (verbal disclosures and behavioral disclosures), contains various illuminating details (for example, references to the past or sexual references through present events), and is timed in several ways differently (for example, some children only seemed to disclose the abuse once, some disclosed on multiple occasions). Moreover, the study illustrates how children seem to be less inclined to disclose certain types of sexual abuse. Firstly, the lack of sensory reference points of what happened may hinder children to disclose abusive experiences. Secondly, the results imply that although children do verbally disclose their past, they limit disclosures of reciprocating sexually. Overall, this study outlines the challenge of understanding the nature of a foster child's stories and behaviors for foster families, as a supportive response appears mostly dependent on them.

In **chapter five** a study on feelings of safety and unsafety in foster families is presented. A number of safety issues arise when fostering a child with a history of sexual abuse. This qualitative study examined narratives on (un)safety from multiple members of eight foster families. The narratives from 14 foster parents and 12 birth children were coded inductively, after which the data were reviewed from a bird-eye view. Two social positions dominate unsafe experiences. The first is that of being a threat, the second is that of being a protector. The participating family members narrated how safety and trust remained dynamic and relational concepts,

moreover, it appeared each breach of a bilateral relationship impacted the family as a system. The different family members seemed to move between the realities of being a threat or threatened, as well as being a protector of someone in the family. Unsafety, whether it is apprehended or experienced, caused ruptures on the intrapersonal, interpersonal, and systemic level. This study strengthens the view on unsafety as a social construct as families move between and beyond risk and safety.

Chapter six reported on women fostering a victim of maternal sexual abuse. The impact of sexual abuse on children is enormous, when a child is abused sexually by a mother figure. In order to gain insight into the experiences of this rarely studied group, the life stories of four foster mothers of victims of maternal sexual abuse were collected. The narratives were coded inductively and topics concerning foster motherhood were studied more in-depth. Four key themes emerged in the women's narratives: their attitude towards the abusing female, the foster child's sexual behavior towards the foster mother, the emotional and physical distance of the foster mothers towards their foster child, and lastly, their sense of responsibility. The narratives of the foster mothers revealed the complexity of this type of motherhood, as they approached this particular fostering experience as professionals on the one hand and affectionate mother figures on the other.. These two interrelated identities both shaped and hindered each other. Maintaining a professional relationship with the child seemed to enable the women to care for the victims of maternal sexual abuse within a framework in which a certain degree of emotional distance to the child or to the fostering process was (psychologically) acceptable. However, this need to maintain distance collided with the women's prior adopted identity of being a warm and affectionate mother. They deemed it necessary to be warm, even if this meant having to adjust their parenting behavior to their foster child's specific needs. For example, the foster mothers seem to limit the amount of physical affection in order to prevent the child to act sexually. The four foster mothers advocated not viewing foster motherhood from a binary perspective of either being a distant professional or a fully invested warm mother. Finding their balance incorporating both identities appeared necessary for themselves, their foster children, and their families.

Chapter seven comprises a general discussion of the results reported in this dissertation. We summarize the main findings on the impact of a foster child's history of sexual abuse on fostering family life. This dissertation illustrates that fostering a victim of sexual abuse impacts vital relational features of family life. More specifically, fostering a victim of child sexual abuse not only impacts individual family members on an intrapersonal level, it also affects relationships with other family members and the family system. The relational features of fostering family

ADDENDUM

life are suggested to be helpful and healing as well as possibly threatening. Furthermore, some methodological reflections are presented, as well as future directions for research and practice. These recommendations concern further narrative analysis of foster families narratives in order to gain insight into the social, cultural, and societal context of foster families' experiences. We emphasize the great importance of supporting and counseling families, as profound intrapersonal, interpersonal and familial changes occur in fostering a child with a history of sexual abuse.

Samenvatting

De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014) schat dat één op de drie Nederlandse kinderen in hun jeugd te maken hebben met seksueel geweld. Ook veel pleegkinderen hebben voor plaatsing in een pleeggezin te maken gehad met deze vorm van mishandeling. Project Iris zet deze pleegkinderen en hun pleeggezinnen centraal. Deze narratieve studie focust op de behoeften, ervaringen en expertise van gezinnen die zorgen voor een pleegkind met een verleden van seksueel misbruik. In totaal zijn de verhalen van 11 pleegmoeders, zes pleegvaders, 12 biologische kinderen van pleegouders en twee pleegkinderen verzameld. Deze dissertatie heeft inzicht in de zorg voor pleegkinderen met een verleden van seksueel misbruik en de impact die dat kan hebben op pleeggezinnen gegeven, alsook in het proces van onderzoek hiernaar. Daarnaast is een dossierstudie gepresenteerd naar informele disclosure van misbruik door kinderen tijdens hun verblijf in een pleeggezin. Anders dan eerdere studies naar het zorgen voor een pleegkind met een verleden van seksueel misbruik, belichtte deze dissertatie ook de impact van de zorg voor pleegkinderen met een misbruikverleden vanuit een systemisch perspectief.

Hoofdstuk een en twee omvatte het theoretisch en methodologisch raamwerk van deze dissertatie. Het meemaken van seksueel misbruik heeft een negatieve impact op een kind, met name als de pleger iemand is van wie het kind afhankelijk is. Misbruikervaringen hebben impact op het zelfbeeld van een kind, en op hoe een kind zich verhoudt tot de mensen om zich heen en de wereld in het geheel. Verder heeft seksueel misbruik een negatieve invloed op de ontwikkeling van een kind. Het is van groot belang stil te staan bij de cognities en kennis waarmee een kind door de misbruikervaringen de wereld beschouwt: deze zijn van grote invloed op hoe een kind het leven in een pleeggezin ervaart.

Project Iris sluit aan bij het constructivistische paradigma, wat betekent dat de werkelijkheid bezien wordt als iets wat subjectief, dynamisch en contextueel is. Als orthopedagogen gaan we daarnaast uit van transactionele modellen van ontwikkeling en opvoeding van kinderen. Daarom onderzochten wij de impact van een verleden van seksueel misbruik niet alleen vanuit het perspectief van de individuele familieleden, maar ook vanuit het systemische perspectief van een familie als geheel. In het vergelijken van de narratieven van verschillende familieleden, en integreren van alle individuele perspectieven hebben onderzoekers een zeer belangrijke rol gespeeld: zij konden vanuit een meta-positie informatie beschouwen waardoor zij tot diepere inzichten kunnen komen.

ADDENDUM

Het proces van narratieve dataverzameling in Project Iris stond centraal in **hoofdstuk drie**. Het bestuderen van de impact van een verleden van seksueel misbruik op het leven in een pleeggezin vroeg voortdurende reflectie op moeilijkheden in de relaties tussen de onderzoekers, participanten en het systeem waartoe zij behoren. Omdat Project Iris een constructivistische visie volgde, werden de onderzoekers gezien als invloedrijke actoren in het ontstaan van de narratieven van participanten. Daardoor was het van belang alle aspecten te onderkennen die de bovengeschetste onderzoeksrelaties beïnvloeden. In dit hoofdstuk werden drie vormen van sensitiviteit gepresenteerd aan de hand van reflecties op het proces van data-verzameling. Uit de onderzoekslogboeken blijkt dat onderzoekers sensitief waren 1) in het creëren van genoeg ruimte voor een participant om alle vlakken van hun narratief te bespreken, 2) voor de systemische inbedding van het onderzoek, en 3) in het erkennen van hun eigen bijdrage in het narratieve proces. Sensitiviteit op een meta-niveau kan ingezet worden om onderzoeksrelaties te versterken.

In **hoofdstuk vier** stonden informele disclosures van misbruikervaringen van pleegkinderen centraal. In deze exploratieve studie is gebruikt gemaakt van data uit de dossiers van 40 pleegkinderen, die (vermoedelijk) slachtoffer zijn geweest van seksueel misbruik voor hun plaatsing in een pleeggezin. Data uit de dossiers met betrekking tot mogelijke verbale disclosures en onthullende gedragingen werden inductief, thematisch gecodeerd. Uit de resultaten bleek dat kinderen op verschillende manieren misbruikervaringen onthullen, verbaal of via gedrag, en dat het niveau van details en de timing van onthullingen verschillen. Verder illustreerde deze studie hoe kinderen mogelijk minder makkelijk bepaalde typen misbruik onthullen. Ten eerste is het mogelijk dat kinderen minder onthullen door een gebrek aan sensorische informatie over een misbruik ervaring. Daarnaast onthullen kinderen minder misbruik waarin ze zelf seksuele handelingen dienden uit te voeren. De studie illustreerde de moeilijkheden voor pleeggezinnen bij het adequaat interpreteren van mogelijk onthullende uitingen van een pleegkind.

Hoofdstuk vijf presenteerde de resultaten van een studie naar ervaringen en gevoelens van onveiligheid in pleeggezinnen die zorgen voor een pleegkind met een verleden van seksueel misbruik. Deze studie maakte gebruik van de verhalen van 14 pleegouders en 12 biologische kinderen van acht pleeggezinnen. Hun verhalen zijn eerst op inductieve manier gecodeerd, waarna de gecodeerde transcripten werden bestudeerd vanuit een overstijgend perspectief. In de verhalen van de verschillende pleeggezinsleden stonden twee sociale posities centraal als het gaat om ervaringen van onveiligheid: die van het zijn van een bedreiging en die van het zijn van een beschermer. De studie illustreerde dat veiligheid en vertrouwen dynamische en relationele concepten zijn. Veel onveilige ervaringen hebben een breuk in bilaterale relaties veroorzaakt, die

vervolgens invloed hebben gehad op de families als systeem. Daarmee bleken onveilige ervaringen of gevoelens gevolgen op het intrapersoonlijke, interpersoonlijke en systemische niveau te hebben. De studie verduidelijkte dat onveiligheid een sociaal construct is en grote invloed heeft op pleeggezinnen die zorgen voor een kind met een verleden van seksueel misbruik.

In **hoofdstuk zes** stonden de narratieven van vier vrouwen centraal die zorgen voor een kind dat is misbruikt door een moederfiguur. De verhalen van deze vrouwen werden inductief gecodeerd, waarna de belangrijkste thema's uit de cases met elkaar werden vergeleken. Vier kernthema's kwamen in de verhalen van deze pleegmoeders naar voren: hun houding ten opzichte van de vrouwelijke misbruiker, seksueel gedrag wat een kind naar pleegmoeder liet zien, de emotionele of fysieke afstand die de vrouwen innemen ten opzichte van hun pleegkind en het verantwoordelijkheidsgevoel van de pleegmoeders. Uit de narratieven van de pleegmoeders bleek de complexiteit van dit type ouderschap. De vrouwen benaderden hun rol van pleegmoeder als professionals, maar ook als warme moederfiguren. Deze twee identiteiten konden elkaar versterken, maar ook belemmeren. De professionele relatie tot het kind maakte het voor de moeders mogelijk te zorgen voor hun pleegkind waarbij een bepaalde mate van emotionele afstand legitiem voelde. Deze emotionele afstand botste echter met de identiteit van de vrouwen als warme moederfiguur. Deze identiteit wilden ze graag behouden, ook al ervoeren ze dat het nodig was om bepaalde opvoedingstaken anders in te vullen dan ze gewend waren (bijvoorbeeld het beperken van het knuffelen van een kind om geen seksueel gedrag te ontlokken). De vrouwen beschreven dat het vinden van een balans tussen beide opvoed-identiteiten, niet alleen voor het pleegkind, maar ook ten behoeve van zichzelf en hun families was.

Een discussie van de belangrijkste resultaten van deze dissertatie is te vinden in **hoofdstuk zeven**. Eerst presenteerden we onze conclusies over de impact van een verleden van seksueel misbruik van een pleegkind op het alledaagse leven van een pleeggezin. Zo beschreven we welke belangrijke relationele aspecten in het pleeggezin worden beïnvloed door het misbruikverleden van een pleegkind. Relaties in het leven van een pleeggezin bleken helpend, maar konden ook als bedreigend voelen voor pleegkinderen met een verleden van seksueel misbruik. Daarna werden enkele methodologische reflecties gepresenteerd samen met aanbevelingen voor verder onderzoek en de praktijk. Verdere narratieve analyse van de verhalen van pleeggezinnen zou meer inzicht kunnen geven in de sociale, culturele en maatschappelijke context van hun ervaringen, expertise en behoeften. Tot slot hebben we het belang benadrukt van het ondersteunen en versterken van deze pleeggezinnen door ze te begeleiden in de intrapersoonlijke, interpersoonlijke en familiale veranderingen die plaatsvinden door het zorgen voor een pleegkind met een verleden van seksueel misbruik.

Dankwoord (Acknowledgements)

En dan is het tijd om mijn dank aan een aantal mensen uit te spreken. Een “story of appreciation”, om maar even in de sfeer van het proefschrift te blijven.

Allereerst wil ik mijn grote dank uitspreken aan de families die hebben meegewerkt aan Project Iris. Toen ik aan Project Iris begon, had ik geen benul er van hoeveel kracht, moed en expertise schulde in jullie verhalen. Ik vind de pleegzorg een wonderlijke en wondermooie vorm van zorg, en ik heb ontzettend veel bewondering voor pleeggezinnen. Jullie verhalen waren een bron van inspiratie. Ik heb ervan genoten ze op te tekenen en ik heb mijn uiterste best gedaan de rijkheid ervan recht te doen.

Zonder steun van pleegzorginstanties en onze subsidieverstrekker was Project Iris er niet gekomen. Allereerst mijn dank aan Marion Roozkrans, Ingrid Nauta en de pleegzorgwerkers van het Leger des Heils Noord. In goede samenwerking hebben we Project Iris van de grond gekregen: ik ben jullie uiterst dankbaar. Ook mijn dank aan Odilia van Manen en Caccilia van der Meer van Stichting Kinderpostzegels Nederland: de bezielde begeleiding vanuit de stichting maakte Project Iris tot wat het was. Dan ook mijn dank aan de leden van de begeleidingscommissie: Carlo Continho en Dusjka Stijfhoorn (Fonds Slachtofferhulp), Channa Al, Marga Haagmans en Tim Mulder (Augeo) en Elly Singer.

Graag bedank ik ook de leden van de leescommissie van mijn proefschrift, Erik Knorth, Lucia de Haene en Majone Steketee, voor de tijd en energie die een ieder stak in het beoordelen van mijn proefschrift.

Dan kom ik bij de twee mensen die mij gaandeweg mijn promotietraject van het dichtstbij zagen: Hans Grietens en Laura Batstra. Hans, we kenden elkaar al kort voordat ik bij jou aan de slag ging als promovendus. Bij jou vond ik niet alleen iemand die net zo enthousiast kon worden over verhalen, semantiek en literatuur, maar ook iemand die mij wist gerust te stellen als ik te veel beren op de weg zag. Doordat jij mij het vertrouwen in een goede afloop gaf, kreeg ik dat ik dat ook. Jij hebt enorm je stempel op mij als wetenschapper gedrukt: je gaf me de ruimte om de wegen in te slaan die ik wilde, zolang ik maar kon beargumenteren waarom. Ik heb genoten van onze samenwerking, en ik hoop dat we ook in de toekomst nog meer kunnen schrijven!

Laura, jij was soms de vreemde eend in de bijt. En toch paste je goed bij het team. Hoewel bleek dat we met name een gedeeld talent voor motorische onhandigheid hadden, heb ik veel gehad aan je nuchterheid en scherpte. Ik schreef mijn stukken altijd met jou op mijn schouder: het moment dat ik me afvroeg “kom ik hiermee weg bij Laura”, wist ik het antwoord al. Jij stimuleerde me concreet, beknopt en duidelijk te denken, redeneren, en schrijven. Tijdens

ADDENDUM

besprekingen waar Hans en ik soms wegzweefde in narratief-filosofische gedachten, wist jij met één vraag de kern weer te pakken te krijgen. Beste Hans en Laura, Project Iris blijft toch ook jullie verdienste. En ik zal nooit meer hetzelfde naar Sigmund Freud kijken.

Gaandeweg de jaren groeide Project Iris uit tot een project met een waar onderzoeksteam. Alle leden van dit team verdienen ook een plek in dit dankwoord. Judith, volgens mij kunnen twee mensen niet meer van elkaar verschillen dan jij en ik, en wat heb ik veel van je geleerd. Ik ben zo ontzettend blij dat jij je bij ons team heb gevoegd en ik heb met enorm veel plezier samengewerkt. Floor, jij was de stille, maar zo belangrijke motor in het hele onderzoek! Ik heb er van genoten dat jouw rol steeds groter werd en ik kijk nu al uit naar jouw verdediging. Anne, je was dan geen officieel lid van Project Iris, maar toch wil ik je in dit licht nog even noemen. Het was leuk om te zien dat je je voor Project BOP liet inspireren door Iris; ik vond onze sparmomenten waardevol. Dan wil ik ook nog alle stagiaires en thesisten bedanken die “onder de paraplu” van Project Iris hebben gewerkt: Amber Maathuis, Meike Klaibeda, Sedie Smit, Annegreet van der Velde, Mariska Massink, Bianca Waanders, Corien Oving, Leonie Boerema, Hanneke Ridder, Janine Wubs, Nadesh Steeman, Hilde de Vries, Anna Marijn de Haan, Tara van Bottenburg en Sara Brenkman.

Dan zijn er op de afdeling Orthopedagogiek nog talloze mensen die mijn PhD-tijd gemaakt hebben tot wat het was. Ik kan niet anders dan concluderen dat ik door mijn tijd bij de universiteit enorm veel vriendschappen rijker ben. Lieve Mijntje, Danielle, Anne-Fleur en Marlies, schrijfweekbuddies en creatievelingen van het eerste uur, het blijkt maar, home is where the hambo's are. Helen, ik had me geen betere kamergenoot kunnen wensen. Wat hebben we gelachen, met elkaar meegeleefd en wat konden we elkaar toch verder op weg helpen. Jet, ik heb enorm genoten van onze samenwerking om de rechten van promovendi meer op de kaart te krijgen. Lidian, wat was het leuk om tegelijk met je moeder te worden, ik hoop dat we nog maar veel koffie en speciaal biertjes met elkaar kunnen drinken en onze jongens ook lekker met elkaar blijven spelen. Nynke, toen ik kwam, ging jij, toen ik ging, kwam jij. Gelukkig troffen we elkaar ook ergens tussen in! Monica, you are a true inspiration, never loose your spark! Sanne, wat was het toch fijn om met zo'n inspirerende creatieveling als jij af en toe iets te creëren voor een collega! Tim, dank voor al je phd-wijsheid en jouw onophoudende morele steun als kantoorbuurman. Dank aan alle bewoners van de Bladergroenvleugel, het was altijd wel thuiskomen in jullie aanwezigheid! Elianne Zijlstra, Anne-Marie Huyghen en Jana Knot, wat heb ik veel van jullie geleerd en wat hebben we een plezier gehad samen. Ook jullie hebben enorm bijgedragen aan mijn fijne ervaring bij Orthopedagogiek. En dan zijn er nog vele andere collega's die onlosmakelijk verbonden zijn met mijn jaren bij Orthopedagogiek, allemaal bedankt voor

de fijne tijd! Ook dank aan mijn collega's van CMO STAMM en IN2-PSY voor jullie interesse en steun tijdens het afronden van mijn proefschrift. Het was erg fijn dat mijn proefschrift er op de achtergrond en soms de voorgrond gewoon "mocht zijn".

Thijs en Moniek, mijn twee paranimfen, wat fijn dat jullie naast me staan als ik het laatste stuk van mijn phd-weg afleg. Met jullie beiden heb ik de afgelopen jaren triomfen en twijfels gedeeld. Immer boden jullie een luisterend oor en welkom advies. Moniek, het enthousiasme waarbij jij mijn verdediging tegemoet ging, was aanstekelijk. Ondanks de afstand voel je altijd dichtbij. Ik koester alle jaren met jou en kijk er naar uit om nog meer jaren aan onze bijzondere vriendschap toe te voegen. Thijs, toen ik me eenmaal had bedacht dat ook jij naast me zou kunnen staan tijdens mijn verdediging, was er geen logischere keuze te maken.

Dan zijn er ook nog een heleboel mensen in mijn naaste omgeving die een bedankje verdienen. Lieve Nienke, Isma, Josca, Roos, Leonie en Femke, wat kennen we elkaar al lang en wat hebben we veel meegemaakt. Wat is het toch fijn om te weten dat ik bij jullie terecht kan, op jullie kan leunen en dat we vooral samen heel veel kunnen lachen. Nienke, jou wil ik nog even specifiek bedanken voor alle terloopse phd-tips. Wat heb ik toch bewondering voor je en wat hoop ik nog van al jouw ontdekkingen te leren. Josca, wat was het toevallig maar o zo leuk om met je samen te werken tijdens dit project. Het was erg fijn werken, wetend dat jij op de achtergrond met me mee dacht. Marlies, Hella, Floor, Lara, Annemarijn, Marije, dank voor jullie interesse in mijn promotie-traject en de zeer welkome afleiding die je me gaven!

Elly & Gerard, Bart & Nynke, Marieke & Maarten, wat ben ik toch blij dat ik me bij jullie heb mogen voegen in Oldenzaal. Wat hebben we het daar toch goed hè. Elly en Gerard, jullie in het specifiek bedankt voor het af en toe maken van de overtocht om op Loek te passen! Ook jullie, Rianne en Harry, dank voor alle oppas-sessies! Het was echt heerlijk schrijven, wetend dat Loek lekker bij zijn neef en nichtjes was. Elleke, dank voor het beschikbaar stellen van jullie huis om te schrijven, die laatste moeilijke meters maakte jij en Lex makkelijker en leuker. Lieve pap en mam, jullie hebben me altijd gesteund de stappen te zetten die ik graag wilde of hoopte te zetten. Die steun is me ontzettend veel waard, zonder jullie was ik nooit zover gekomen. Het is heerlijk om bij jullie thuis te komen en alles te kunnen laten.

Lieve Thijs en Loek, mijn verhaal is niets zonder jullie. Thijs, ik ben er dankbaar voor dat jij altijd feilloos de vinger op mijn zere plekken weet te leggen, maar me vooral helpt om verder te groeien. Ik kan niet wachten hoe ons verhaal verder zal gaan! Ik vermoed dat het vol liefde en gelach zal zijn. Loek, voor nu kan ik je alleen nog maar uitleggen 'dat mamma een boek heeft geschreven'. Maar ooit als je dit boek achter een boekenkast treft en ziet wie de schrijver is, zal ik je alles uitleggen. Ik zal je dan ook uitleggen welke gekke plek jij soms in Project Iris voor mij

ADDENDUM

innam. Ik leerde van jou zoveel wat van nut was voor het project. Ik ben ontzettend dankbaar dat jij in mijn leven bent gekomen, en ik ben trots op wat voor prachtig persoontje je bent. Ik kan een boek vol woorden vullen over hoeveel jullie voor me betekenen.

List of publications

Wubs, D., Batstra, L., & Grietens, H. (2018) The use of meta-level sensitivity: reflections on research relationships in narrative research. (submitted).

Wubs, D., Batstra, L., & Grietens, H. W. (2018). Speaking with and without words—An analysis of foster children's expressions and behaviors that are suggestive of prior sexual abuse. *Journal of child sexual abuse*, 27, 70-87. doi: 10.1080/10538712.2017.1390716

Wubs, D., Batstra, L., & Grietens, H. (2018). The rippling effects of unsafety in foster families - A narrative study. (submitted)

Wubs, D., Batstra, L., & Grietens, H. (2018). Balancing between caregiving and professionalism - Women's narratives on fostering a victim of maternal sexual abuse. *Child & Family Social Work*. (in press). doi: 10.1111/cfs.12597

Wubs, D., Grietens, H., Batstra, L. (2018). *Het schip niet willen laten stranden. Verhalen over de zorg voor pleegkinderen met een verleden van seksueel misbruik*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

About the author

Dorijn Wubs was born in Leeuwarden in 1987. In 2005, she received her gymnasium diploma from the Christelijk Gymnasium Beyers Naude. She holds bachelor degrees in Communication and Information Sciences, and Pedagogical sciences, both at the University of Groningen. In 2012, she earned a master degree in Orthopedagogy (cum laude). During this final year of study, she focused on subjects related to foster care, childhood trauma, and qualitative research. Additionally, she conducted a clinical internship in a foster care organization. In 2013, she was introduced to the ideas of Project Iris, which she developed over the following years. Under the supervision of prof. Hans Grietens and dr. Laura Batstra she studied the experiences, needs, and expertise of families fostering a victim of child sexual abuse prior to placement in foster care. As part of her PhD she taught bachelor students and master students, and she was the founder and chair of the faculty's PhD council. Currently, she works as a child and family therapist. She still sees value in each clients' story, big and small.